

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXV. Livii, Qvi Ab Aliis Decadis Tertiæ Liber V. Dicitvr,
Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

cio & populo Romano gratia referenda causa gratis captivos donavit, ut scribit Plutarchus in vita Pyrrhi. Huc vero pertinent Octavianus Augustus & Antigoni quoque apophthegmata, qui dicebant, proditores quidem dum profuerint amandos, post factum vero summo odio prosequendos esse. Significantes his, qui prodicione profuerunt, nihil debent gratia, licet officium, quod praestant, pro tempore gratum sit.

Proditio amatur, non proditores.

IN LIBRUM XXV. LIVII, QVI
AB ALIIS DECADIS TERTIÆ
LIBER V. DICITUR, AN-
notationes.

Triumviri capitales] Hi post quaestores patricii creati de omnibus cognoscerebant, quae prius iudicare solebant quaestores patricii. At post constitutas quaestiones perpetuas (quod L. Censorino & M. Manilio factum fuisse scribit Cicero) quum praetores qui de eis querebant, instituti sunt, tunc Triumviri ad columnam Mœniam in foro tantum cognoscere ceperunt, de feris & ceteris extremae sortis hominibus, itemque de eorum sceleribus, qui cum civis Romani non essent, in urbe habitabant, ceterisque custodes erant, eorumque interuentu in eos animaduvertebatur, qui extremo supplicio damnati essent, ut annotat Onuphrius in comment. lib. i. f. 1.

Huius potentis aedilitatem] Magistratum enim gerendorum ordinem Romani obseruabant, primo enim gerebatur quaestura, post aedilitas, aedilitatem sequebatur praetura. Post praeturam gerebatur consulatus, postrema erat censura. Multos autem hac lege annaria solutos fuisse legimus, ex quibus primus fuit Africanus, qui cum iuuenis aedilitatem peteret, non sine maxima contentione Senatus & plebis consul creatus est, ut scribit Appianus in Libyco.

Cistellaque allata est] Cum enim comitia haberentur, erat qui cistam deferret colligendis per tribus suffragiis, isque Rogator dicebatur. Ex multis vero locis apertum est cistam deferre solitum eum ipsum, qui habebat tributa comitia, prout ostendit Gracchius lib. 2. de comitiis Roman. In cistis autem populus tabellas sui suffragii mittebat per pontes transiens. Cistella vero in fortiendo mentio est in Caesina Plauti, de quo vide Torneib. lib. aduersar. 13. cap. 13.

Latini suffragium ferrent] Latini enim non tam iure ac legum necessitate, quam beneficio & benignitate Romanorum magistratum ius suffragiorum Romae habuisse leguntur. Idque non modo tribus comitiis, sed etiam centuriatis: Est enim Romae non censentur Latini, sed in suis ciuitatibus. poterant tam en ita se adiungere ad centurias vniuersumque tribus, cui forte obtigeret, ut Latini in ea suffragium dicerent, ut cum prima classis centuriis hi suffragium ferrent, qui erant primi census apud Latinos, cum centuriis secundae classis, qui erant apud eos secundi census, & ita deinceps. De quo Gracchius de comitiis populi Rom. lib. 2. cap. 3. circa fin.

In ordinem coacti esse] In ordinem redacti, inquit Priscianus lib. 18. dicuntur, qui contempti sunt, inter viles numerati & abiectos, id quod & Liuius infra lib. 43. testari videtur. Tribuni plebis, in quibus, in ordinem redacti pro contemptissimis sunt habitati. Hos Graeci Encyclos appellare videntur, ut annotat Caesius lib. 25. cap. 18.

Vades daret] Vades sponsores in re capitali dicuntur, auctore Festo, idem confirmat Cicero lib. 2. de duobus Pythagoreis loquens. Vide Budaeum in prioribus annotat. ad Pand.

Latini ius suffragiorum Romae habuerunt.

In ordinem coacti.

Vades qui.

Multam errare. *Omissa multa certatione*] His verbis apparet, moris fuisse, vt Tribunis pluribus multam dicerent, vel vt alii loquuntur, infingerent, quæ postea populi iustitiis in comitio vel irogaretur, vel abrogaretur, vel etiam remitteretur, quo tempore multa certari dicebatur. Non enim tribum damnate multe poterant, sed tantum rogare populum, apud quem cum reus non iure multatum se contenderet, his illa multatitia disceptabatur. Hæc Budæus.

Exilium triplex. *Videri etiam in exilio esse*] Exilium triplex est (inquit L. arcellus) aut certorum locorum interdictio, vt lata fuga, aut vt omnium locorum interdicitur præter certum locum, aut in insula vinculum, id est, relegatio in insulam, L. exilium, ff. de interd. & relegatis. Quibus verbis triplicem exilii speciem constitute videtur, vt eius vocabuli significatione, relegationis & deportationis poena includatur. De quo vide latius discentes, Franciscum Duarenum lib. 1. annuatiarum disputat. cap. 37. Ioannem Robertum Arelum sententiarum lib. 4. cap. 11. Quia vero solo exilii nomine aqua & ignis interdictio rarius intelligitur. ideo Liuius adicit ipsi aqua & igni placere interdictio. Quæ poena ius ciuitatis penitus ademptum fuit, quasi earum rerum vltimum interdictio, sine quibus hominum vita consistere non posset. Quia hæc dua res humanam vitam maxime continent, de quo quam plura eruditissime congegit, L. 2. ff. de penis, in suis annotationibus ad Pandectas. Notat quoque ex hoc Liuii loco Blondus Romæ triumphans lib. 4. quod licet interdictio, & aqua & ignis interditionem omnium nam animaduersionem plurimum intertuerit, aliquando tamen coniunctio fuisse exilium aqua & ignis interditioni.

Fora, conciliabula. *Foris conciliabulisque*] Liuius per fora & conciliabula, omnia quæ extraneum erant, maiora & minora oppida, castella, & loca intellexisse videtur, in quibus essent conuentus aliqui iuridici, prout annotat Fournibus libro 1. aduersar. cap. 11. Alias vero forum locus erat nundnationis & negotiationis, vbi etiam ius dicebatur, vt forum Flaminii, forum Iulii, forum Licinii, de eorum nominibus, qui ea constituenda curarunt. Conciliabula vero cum loca essent, in quibus ius diceretur, & in concilium conueniretur, tamen foris inferiora erant, interdum tamen in municipii ius ascendebant.

Triumui. *Triumui*] Triumui aedibus sacris incendio consumptis reficiendis & factis conquirendis instituti. Hanc extraordinarii sacerdotes vel prophani fuerunt. Onuphrius dubitat.

Aeditui. *Corruptis aeditui dicitur*] De huius nominis etymologia Gellius lib. 2. cap. 6. Quidam aedituum dictum arbitrantur, quod ædes sacras tueatur & curet.

Concubia sex. *Concubia nocte mouit*] Concubiam noctem hic vocat Liuius, cum continebrauit, secus atque Varro in lib. 6. de lingua Latina, qui concubiam vocat noctem intempesiam, cum tempus agendi nullum est. Victorius lib. 1. variar. lectio. cap. 3.

Ex carminibus Martiani] Hæc catmina Martii Alciatus lib. 5. Parergon cap. 18. ita in pedes digerenda putat:

*Annem Troiugeræ Cannam Romane fuge,
Ne te alienigena in Campo cogant Diomedis.
Conferuisse manus pugnando: Sed neque credis,
Tu mihi tunc, donec compleris sanguine campum,
Multaque milia cæsa thorum deserat annis
In pontum magnum terras fruges ferat,
Piscibus, atque antibusque serisque calentibus terras,
Vt fiat esca caro tua, nam mihi ita tu poteris osor.*

Hoc modo Syracusa capta] De expugnatione Syracusæ præter Liuium Flotum lib. 2. cap. 6. Silius Italicus lib. 14. Val. Max. lib. 8. cap. 7. lib. 1. cap. 6. & lib. 5. cap. 1. Sabel.

Sabell. lib. 4. Ennead. 5. Facta est autem secundum plerisque anno ab vrbe condita 543.

Sed in rebus asperis] Hæc sententia ob Herodoto mutuata esse videtur, qui in πολυμοιαι inquit, μεγάλαι γὰρ παράγρηματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐδέλει καὶ περὶ ρεῖθός.

IN LIBRVM XXVI. QVI ALIIS SEXTVS DECADOS TERTIÆ DICITVR. ANNOTATIONES.

[Apite anquirendum] Anquirere puico verbo Lilius dicit, quod Cicero Anquirere, Vnde sæpe apud eum pecunia anquisitum legimus, id est, rere. conclusum pro multa vel emenda, & anquirere capite, pro criminaliter contra aliquem procedere Hoc idem Cicero vocat affirmare litem capitis, hoc est, actione rei persecutoria non vti, sed criminaliter intendere, & ut vulgo loquimur, conclusiones capitales concipere. Sic & perduellionis iudicare Perduellionis in antiquo more dictum est, ex imitatione Græcorum, qui κειρεν dicunt, pro diem dicere, & vadimonio capitali obstringere. Budæus in annotat. ad Pand. dicare. Cæterum, Anquiro & anquisitiones, vocabula esse Romana & honesta, tradit etiam Petrus Crinitus lib. 1. de honesta disciplina. cap. 14.

[Hastæ velitaribus inest] Hastæ velitaræ erant iaculatoriæ, id est, quibus eminus iaculabantur, proinde aliis leuioræ. de his Ouidius ita scribit: Hastæ velitaræ.

Vique perit primo plenum flauentis arena,

Non dum calfacti velitis hasta solunt.

Hastam velitarem Polybius videtur γερσφοῦ appellare, de quo plura Tornebus lib. 14. aduers. cap. 11.

[Quasi in despectu Luna silenti nocte] Æs in sacris & exantationibus magnam habuisse vim & auctoritatem, ex Scoliaſte Theocriti in pharmaceutria, proptereaque in Luna deliquis adhiberi solitum tradit Cællus lib. lect. antiq. 19. capite 10 & rursus lib. 29. cap. 6. Hinc Ouidius libro Metamorph. 4. videtur cecinisse:

Cum frustra resonant ara auxiliaria Luna. Et lib. 7. Te quoque Luna traho, quamvis temerata labores Erantur minuam.

[Media P. Valerij] Mediam sententiam sequendam supra ostendimus, vide autem de eo Ferrandum Aduentem lib. 2. explicationum in ius civile, ad paragr. cum ex aliena.

[Inuasionem eares] Id est, Pœni interpretati sunt, id diis non placere, ut pro vrb Roma capiendâ configerentur, vel ut vrb Roma armis oppugnaretur. Budæus in prioribus annotat. ad Pandect.

[Liberem lege agere iubere] Id est, vt ex officio suo ageret, & sententiam in Legem damnatos exqueretur, τὴν νόμον ἰσχυρῶς ἐπιλόβοις. Valerius lib. 3. aliter accipit, Deligatis ad polum hostibus, literas à patribus conscriptis ne quiequam Capuanis salutares accepit. In sinistra enim manu, sicuti erant traditæ, reposuit. ac iusto licetore lege agere, tum demum aperuit. Lege agere pro vinclos virgis cadere, & deinde securi ferire posuit exequendo scilicet sententiam, quam eis tulerat. Budæus in prioribus annotat.

[Inre suffragium] Budæus in prioribus annotat. in Pandect. legit confusum suffragium, per id intelligens, cum turba quasi turmatim suffragantur.

[Proffusus se petere] Proffiteri est in concione publice dato nomine volun. Proffusitatem tuam de aliquo magistratu populi suffragio obtinendo declarare, vt quid.

MM 2 Budæus